

Elektronická nápověda

Soubory s nápovědou obsahuje prakticky každý program. Ne každý uživatel se ale zamýšlí nad tím, že ve stejném formátu se dají vytvářet také nejrůznější elektronické knihy s možnostmi vyhledávání, propojením s internetovými stránkami a podobně.

Je těžké samostatně vyrobit knihu? Není to tak jednoduché a rozhodně to nedokáže každý. Zato vytvořit elektronickou knihu dokáže prakticky každý uživatel, který je zručný v práci s textovými editory. Variantou elektronických knih jsou však také soubory "helpu" neboli nápovědy ve formátech HLP a CHM, které obsahuje prakticky každý program. Podnikaví tvůrci programů dávno pochopili, že se na tom dá docela dobře vydělat, a vytvořili několik aplikací umožňujících vytvářet ve vizuálních prostředích nápovědy k programům. Počítačový lid se chopil příležitosti a následně se rozšířilo použití tradičních "nápovědových" souborových formátů pro vytváření nejrůznějších elektronických knih, archivů časopisů a internetových prezentací.

Prakticky každý "help" programu se skládá ze dvou částí: z vlastních stránek s informacemi a z obsahu. V HLP je obsah vytvořen buď zvláštní aplikací, nebo ve formě odkazů na oddíly, v CHM souboru je obsah vsunut přímo do těla aplikace.

V tomto článku se podíváme na programy, které vytváří tuto elektronickou dokumentaci v systémech Windows Help (HLP) a HTML Help (CHM). Oba systémy kdysi přišly na svět ve společnosti Microsoft.

HELP EXPRESS

Tento program prezentují jeho autoři jako WYSIWYG editor pro vytváření souborů nápovědy formátu HLP ve vizuálním prostředí.

Společně s instalací tohoto programu vývojáři nabízejí také instalaci programu Microsoft Help Workshop: pro plnohodnotnou práci Help Expressu je totiž nezbytný soubor kompilátoru z uvedené aplikace.

Pro vytváření souboru nápovědy se v Help Expressu používají obyčejné RTF stránky, které se dají vytvořit v kterémkoli textovém editoru. Připomeňme, že HLP dokument se skládá ze dvou částí - souboru obsahu (CNT) a aplikace, v jejíchž oknech se budou zobrazovat informace (HPP).

Hlavní okno programu je rozdělené na dvě části (což je charakteristické prakticky pro všechny aplikace této třídy): vpravo vidíme jakýsi textový editor, vlevo se nachází vytvářené stránky (v programu se každá taková stránka nazývá topic). Parametr Topic 1 se bude defaultně zobrazovat jako záhlaví stránky, přičemž statická oblast (bez scrollingu) pro toto záhlaví zatím chybí. Pro vytvoření oblasti záhlaví stačí zmáčknout tlačítko Frames na panelu nástrojů nebo vybrat shodný příkaz v menu Topics. Následně se na editované stránce objeví parametr [frame>Your text here[/frame], kam se místo slov "Your text..." napíše vlastní varianta záhlaví stránky. Potom do pravé části okna přeneseme ze schránky informace pro první stránku helpu (slova Topic 1 a Your text here můžete smazat), i když text se dá vkládat i ručně.

Tlačítko Add (ikonka se zeleným znakem plus) přidá potřebné množství stránek, které budou označeny čísly 1, 2, 3, 4 atd. Když označíme potřebný "topic" a zvolíme příkaz Options v menu Topics, můžeme zapsat do příslušných políček název stránky a klíčová slova, oddělená čárkou, pomocí kterých je možné použít rychlé vyhledávání na záložce Index budoucího helpu.

Grafika ve formátu BMP se importuje do editované stránky pomocí tlačítka Picture nebo shodným příkazem v menu Insert, ale v projektu bude obrázek vyobrazen jako řádka, například [Bitmap=X:_adresář s obrázkou _6.bmp/]. Tak tomu se tedy říká WYSIWYG!

Soubor obsahu se vytváří následovně: Nebude-li mít vytvářený oddíl vložené stránky, pak pomocí ikonky se znakem otazníku, která je umístěna v levé dolní části hlavního okna, přidáme první položku obsahu (New Link). Pro vytvoření základního oddílu, který bude obsahovat vložené stránky, použijeme tlačítko se znakem fialové knihy. Vytvořené položky souboru obsahu lze přejmenovat po dvojitém kliknutí na název oddílu.

Nezapomeňme určit, která stránka se otevře při kliknutí na kteroukoli položku obsahu: tlačítko se znakem odkazu pomůže vybrat potřebný oddíl v seznamu "Topic" v okně Item Link.

Pro kompilaci projektu do HLP formátu stačí vybrat příkaz Compile v menu Project nebo zmáčknout klávesu F9. Složku pro uložení HLP souboru můžete zadat v menu Project -Options - Compilations - Compile help to.

Poměrně aktuální a užitečný bude parametr Compress na stejné záložce: v tomto případě je kompilátor schopen zmenšit velikost vytvářené nápovědy, i kvůli komprimaci objemné BMP grafiky.

HELP DEVELOPMENT STUDIO

Současná zkušební verze Help Development Studia, kterou je možné stáhnout z webu vývojáře, má číslo 1.81. Jedná se sice o dílo ruských vývojářů, prostředí aplikace je ale čistě anglické. Češtinu (od autora Romana Hnědkovského) lze zatím najít pouze k verzi 1.71, ale vzhledem ke snadné implementaci dalších jazyků se jí asi brzy dočkáme i pro nejnovější verzi.

Při spuštění programu je uživateli nabídnuto vytvoření projektu buď pro formát WinHelp, nebo pro HTML Help. Po skončení instalačního procesu začne program na přání uživatele skenovat systém, aby se pokusil najít výše uvedené soubory - kompilátory.

Program umí vytvářet nejen soubory ve formátech HLP, CHM, ale i on-line help: poslední uvedený formát je nápovědou ve formě strukturovaného systému HTML stránek (pro vytvoření on-line helpu je nutné nainstalovat dodatečný plug-in). Zajímavá zvláštnost tohoto programu spočívá v možnosti současné práce s několika projekty, které jsou zobrazeny jako záložky ve spodní části okna aplikace.

Nové oddíly se přidávají pomocí tlačítka Add Topic nebo pomocí shodného příkazu v menu Topics. Stejným způsobem se pomocí příslušných tlačítek nebo příkazů menu oddíly odstraňují (RemoveTopic) nebo se posouvají nahoru a dolů podle cíle, který si vytyčil tvůrce nápovědy.

Při vytvoření nového oddílu (topic) se do příslušných polí okna zapíše název oddílu a klíčové slovo pro budoucí vyhledávací systémy. Každému oddílu se defaultně přiřadí pořadové číslo (ID), počínaje 10: následující oddíly budou mít čísla 20, 30, 40 atd., pokud je ovšem nebudete chtít z nějakého důvodu změnit v okně Topic Properties.

Zcela jistě je to velmi pohodlné - vytvoříme nový oddíl, zapíšeme jeho parametry a v levé části, tam, kde se nalézá textový editor, píšeme potřebný text nebo vložíme připravený kousek textu ze schránky.

Import grafiky je možný ve formátech BMP a SHG (pro vytvoření souborů HLP) a také PNG - pro systémy HTML Help (CHM). Navíc můžeme do stránky projektu umístit AVI soubor (tlačítko Video nebo stejnojmenný příkaz v menu Insert).

Při vytváření nadpisu stačí napsat jeho název, protože role tohoto prvku spočívá v zobrazení těch oddílů, které jsme vytvořili. Přidání oddílu se provádí buď pomocí uvedeného tlačítka, nebo (pozor!) dvojitým kliknutím na příslušný oddíl v pravé části editoru obsahu. V prvním případě budeme muset vybrat potřebný parametr (ID oddílu) v nabízeném seznamu Context a do políčka Title buď zapsat to, co se nám líbí, anebo zachovat defaultní název oddílu - je to prkotina, ale příjemná věčička.

Před kompilací bude dobré předběžně nápovědu prohlédnout, menu Project - Run Help File. Kompletace projektu se provádí pomocí příkazu Project - Compile Help File nebo tlačítkem Compile. V případě přítomnosti příslušného plug-inu (je možné jej nahrát ze stránek autorů) se dá konvertovat jeden typ projektu do druhého (WinHelp do HTML Help a naopak).

WINDOWS HELP DESIGNER

Nebudou liché naděje na program, který má distribuční soubor devětkrát větší než předcházející programy? V určité míře všechna čest společnosti Visagesoft, která se vývojem tohoto programu zabývala. Tento výtvar je skutečný WYSIWYG aplikace pro vytváření a zpracování systémů nápovědy ve formátech HLP, CHM a PDF. Zkušený uživatel, který je obeznámen s jazykem XML, může, bude-li chtít, zkompilovat tzv. Java Help. Před začátkem práce je dobré zkontrolovat cesty k souborům kompilátorů: Tools - Options - Compilers/Viewers. Při vytváření HLP projektu zcela jistě vznikne potřeba připravit hlavičku - zde vám přijde na pomoc tlačítko Toggle non scroll area on/off. Grafika, importovaná na stránky projektu (Insert - Picture), se zobrazuje tak, "jak je"; použitelné formáty jsou BMP, JPEG, GIF, EMF, WMF a SHG (komprimované formáty se automaticky konvertují do BMP). Vývojáři nezapomněli ani na soubory s videosekvencemi (Insert Video for Windows).

Nové oddíly a stránky se pohodlněji přidávají pomocí příkazů kontextového menu tak, že kliknete na políčko Contents Index Keywords. Mimochodem, obdobné příkazy jsou přístupné i v menu Topics a uvedené políčko je možné vypnout kvůli úspoře volného místa.

Ostatní způsoby práce jsou obdobné těm, které se používají v již uvedených programech. Ke kompilaci projektu se používá tlačítko Compile to se seznamem, ve kterém se vybere požadovaný formát elektronické knihy. To samé udělá i shodný příkaz v menu Project.

Vzhled vytvářeného PDF dokumentu nám udělal radost.

HELP & MANUAL

Cena tohoto programu je poměrně vysoká, ovšem z globálního hlediska aplikace za ty peníze stojí. Help & Manual je skutečný WYSIWYG editor pro vytváření souborů nápovědy ve formátech HLP, CHM, PDF, Word Help, Browser Based Help, a dokonce umí kompilovat i elektronické knihy ve formátu EXE (MultiMedia Help), jejichž rozhraní velmi připomíná CHM soubor. Takový soubor se dá navíc použít ve 32bitovém prostředí i v případě absence prohlížeče.

Program má vestavěnou kontrolu pravopisu, která rozumí české gramatice, pokud je přístupný soubor se slovníkem (ten naleznete na www.addictivesoftware.com/bin/dicts/czech.zip).

Před začátkem práce program nabídne vytvoření nového projektu nápovědy nebo načtení existujících souborů nápovědy ve formátech HLP a CHM (Import an...) - přitom bude soubor nápovědy dekompilován a "rozložen na kousičky". Jestliže máte někde rozpracovaný projekt ve formátu HPJ, bude se také hodit. Samozřejmě že vývojáři nezapomněli ani na import RTF dokumentu, vytvořeného ve Wordu.

V sekci Table of Contents můžete okamžitě editovat název dosud jediného oddílu pomocí jednoho ze tří příkazů ze skupiny Change item kontextového menu: * Topic Status - v závislosti na stupni připravenosti oddílu (pokud jsme se rozhodli vytvořit velký projekt, zcela určitě budeme nuceni provádět změny v oddílech) je možné označit zvolený oddíl jedním ze čtyř parametrů. V tomto případě pak bude zřejmé, k jakému "topic" se obrátit kvůli dodatkům a korekcím.

* Icon - a zde je prostor pro fantazii: ke každé stránce se dá přiřadit jedna z více než čtyřiceti ikon, které budou zobrazeny v souboru HLP obsahu nápovědy nebo v levé části CHM souboru.

* Edit Caption - změna názvu oddílu: co chceme, to i napíšeme.

Je dobré dát pozor zvláště na parametry projektu: Project - Project Properties, kde je uložena spousta nastavení pro každý formát. Vývojáři nebyli skoupi dokonce ani na utility - konstruktor pro PDF help: Tools - Print Manual Designer.

Konečná kompletace projektu se provádí příkazem Make Help File and Run v menu File nebo (což je mnohem pohodlnější) pomocí vloženého menu na tlačítku se shodným názvem na panelu nástrojů - stačí vybrat požadovaný formát. Defaultně se elektronická kniha ukládá do stejného adresáře, ve kterém je uložen projekt.

ZÁVĚR

Hlavním kritériem při výběru toho či onoho programu je bezesporu uživatelův cíl a míra jeho kvalifikace. Těm nejortodoxnějším čtenářům, kteří umí psát makra, můžeme doporučit Help Express.

Pro vytvoření elektronické knihy v HLP nebo CHM formátu zcela postačuje Help Development Studio; je pravda, že je zde zapotřebí jistá abstrakce konkrétního zobrazení určitých prvků (například grafiky). Windows Help Designer má při shodné ceně poněkud více možností, což mimochodem nemůže udivit při takové velikosti distribučního souboru.

Ale kompilace nejnepohodnější varianty elektronických knih do EXE formátu je možná pouze při práci s programem Help & Manual, jehož cena je schopna odstrašit kohokoli.

A ještě jeden nemálo důležitý okamžik. Asi nemá příliš smysl pořizovat si a používat uvedené programy pouze k tvorbě PDF souborů. Existuje celá řada aplikací, které jsou mnohem menší a levnější a které vám PDF vytvoří mnohem pohodlněji.

Jevgenij Javorskych

EDITOR NÁPOVĚDY ZDARMA

DÁREK OD MICROSOFTU

Společnost Microsoft nabízí zdarma dva produkty pro vytváření souborů nápovědy a elektronických knih: Help Workshop (<ftp://ftp.microsoft.com/Softlib/MSLFILES/hcwsetup.EXE>; 1,5MB) a HTML Help Workshop (<http://go.microsoft.com/fwlink/?LinkId=14188>; 3,4MB). Pomocí prvního se dají kompilovat dokumenty do HLP formátu, druhý program má na výstupu CHM aplikaci. Je zřejmé, že kvůli spleťtému rozhraní těchto utilit asi vzniklo mínění o složitosti vytváření nápovědy. Skutečně, pro vytvoření CHM souboru je nutný komplet HTML stránek a jejich vytvoření představuje nepřekonatelnou překážku pro většinu uživatelů. A Help Workshop představuje program, u kterého strávíte dlouhou dobu, než práci s ním plně pochopíte a zvyknete si na ni.

Ale hlavní předností uvedených aplikací jsou soubory kompilátorů, které se používají pro skládání hotových souborů nápovědy: ve složce programu Help Workshop se nalézá soubor hcrtf.exe, který generuje HLP soubory, a v adresáři HTML HELP Workshop je kompilátor hhc.exe, díky kterému se na světě objevují CHM soubory. Všechny aplikace v našem přehledu používají tyto kompilátory pro svoji práci.

POPISOVANÉ PROGRAMY

HELP EXPRESS 3.0

Základní deska Intel D875PBZ, sada 875P

+ poměrně malá velikost distribučního souboru

+ dobrá úroveň komprimace kompilovaného souboru

- nepohodlný při importu grafiky
 - není možné vytvářet hypertextové odkazy
 - častá nutnost psát makra ručně
 - vytváření souborů pouze formátu HLP
- Vývojář Chainware Software Development
 Stránky vývojáře www.chainware.com
 Podmínky šíření shareware
 Cena 149 USD
 Velikost distribučního souboru 1,12 MB
 Operační systém Windows

HELP DEVELOPMENT STUDIO

- + vytváření souborů nápovědy v několika formátech
 - + výborně propracované rozhraní
 - + nejlepší poměr cena/výkon
 - + bohatý komplet vestavěných maker
- Vývojář Divcom Software
 Stránky vývojáře www.divcomsoft.com/helpstd
 Podmínky šíření shareware
 Cena 80 USD
 Velikost distribučního souboru 1,1 MB
 Operační systém Windows

WINDOWS HELP DESIGNER 3.1 (WINHELP EDITION)

- + velké možnosti za rozumnou cenu
 - + podpora několika formátů elektronických knih
 - vyžaduje instalaci souborů kompilátorů
- Vývojář Visagesoft
 Stránky vývojáře www.visagesoft.com
 Podmínky šíření shareware
 Cena 79 USD s 30denní technickou podporou
 129 USD s neomezenou technickou podporou
 Velikost distribučního souboru 8,9 MB
 Operační systém Windows

HELP & MANUAL

- + přívětivé rozhraní
 - + bohatý výběr parametrů a nastavení projektu
 - + vestavěný "konstruktér" pro PDF dokumenty
 - vysoká cena
- Vývojář EC Software
 Stránky vývojáře www.helpandmanual.com
 Podmínky šíření shareware
 Cena 389 USD
 Velikost distribučního souboru 13 MB
 Operační systém Windows